

Funkcija šolske knjižnice pri načrtovanju medpredmetnega pouka za maturitetni tečaj na Gimnaziji Moste

The Role of the School Library in Planning Cross-curricular Classes for the Matura Course at the Grammar School Moste

Katarina Jesih Šterbenc

Izvleček

V članku je predstavljeno načrtovanje in izvedba medpredmetne povezave knjižnica – sociologija ob uporabi spletnega portala dLib.si (Digitalna knjižnica Slovenije) in sistema COBISS+ pri dijakih maturitetnega tečaja. Povezovanje informacijskega znanja s sociologijo in drugimi predmetnimi področji omogoča ustvarjalno in samostojno delo dijakov, ki se izkaže tudi v končnem izdelku. Poznavanje prednosti oziroma pomanjkljivosti različnih informacijskih virov omogoča kritičnost in celostno znanje o pomenu sociologije. Uporaba knjižničnega informacijskega znanja pri dijakih maturitetnega tečaja pri sociologiji je pokazala, da tečajniki znajo izbrati in analizirati informacije, preveriti njihovo verodostojnost ter interpretirati novo pridobljena znanja. Dijaki z medpredmetnim povezovanjem aktivno pridobivajo kakovostno podrobno znanje in hkrati splošnejše znanje za vse življenje.

Ključne besede:

knjižnica, KIZ, medpredmetno povezovanje, učenje, viri, dLib, maturitetni tečaj, znanje

UDK: 027.8:37.091.3

Abstract

The article presents the planning and implementation of the cross-curricular connection between the library and Sociology, using the portal dLib.si (Digital Library of Slovenia) and COBISS+, with students participating in the Matura course. Connecting information knowledge with Sociology and other subjects supports students' creative and independent work, reflected in the final product. The skill to recognize the benefits and weaknesses of various information sources provides them with a critical and integrated knowledge of sociology. By applying library information knowledge, students participating in the Sociology Matura Course showed that they can select and analyse information, verify their validity and interpret the newly acquired knowledge. Cross-curricular connections allow students to actively gain quality knowledge in a certain field as well as the general knowledge that they can then apply in their lives.

Key words:

library, Library Information Knowledge (LIN), cross-curricular connections, learning, sources, dLib, matura course, knowledge

UVOD

Na Gimnaziji Moste poleg programa splošna gimnazija izvajamo tudi enoletni program maturitetni tečaj, ki vključenim omogoča pripravo na maturo. V ta program se lahko vpišejo kandidati, ki so uspešno končali srednje poklicno, srednje strokovno izobraževanje oziroma tretji letnik gimnazije, če so prenehali z izobraževanjem najmanj za eno leto. Ravno tako se lahko vpišejo kandidati, ki so uspešno zaključili osnovnošolsko izobraževanje ter uspešno opravili preizkus znanja na ravni tretjega letnika gimnazije. Predmetnik je sestavljen iz predmetov, ki jih dijaki opravljajo na maturi (slovenščina, matematika, angleščina, sociologija, geografija in, če je dovolj prijav, tudi zgodovina in biologija). Na Gimnaziji Moste deluje tudi šolska knjižnica, ki s svojim delovanjem in gradivom dijake ter ostale uporabnike navaja na samostojno uporabo knjižnega gradiva. Ker je knjižnica del vzgojno-izobraževalnega procesa, izvaja tudi program Knjižnično informacijsko znanje (KIZ). Tako se neposredno, ob sodelovanju s profesorji, vključuje v pouk in sodeluje pri uvažanju novih oz. drugačnih metod in oblik dela, s katerimi dijaki dosegajo zastavljene cilje in se navajajo na samostojno učenje. Ravno tako so knjižnične storitve na voljo tudi vpisanim na maturitetni tečaj. V nadaljevanju bo podrobneje opisan takšen primer dobrega sodelovanja knjižničarke in profesorice sociologije na maturitetnem tečaju.

Učenje knjižničnih in informacijskih spretnosti je uspešno, če je ustrezno in osmišljeno skozi izobraževalne vsebine.

PRIMER POVEZAVE KNJIŽNIČNEGA INFORMACIJSKEGA ZNANJA IN SOCIOLOGIJE ZA DIJAKE MATURITETNEGA TEČAJA

Izhodišče za program knjižničnega informacijskega znanja so cilji šole, namen pa predvsem učinkovito in uspešno doseganje ciljev na področju opismenjevanja in učenja. Učenje v knjižnici poteka v okviru knjižničnega informacijskega znanja, ki »je splošno znanje o informacijskih virih, njihovi izbiri in uporabi za določene namene. Dijaki ga usvojijo do ravni, ki jim

Učenje v knjižnici poteka v okviru knjižničnega informacijskega znanja, ki »je splošno znanje o informacijskih virih, njihovi izbiri in uporabi za določene namene.

omogoča samostojno pridobivanje in uporabo informacij tudi po končanem formalnem izobraževanju, ne glede na to, katero stopnjo šole so končali« (Kurikul, 2008, str. 8). Cilji s predlaganimi vsebinami opredeljujejo nivo informacijske pismenosti, ki naj bi ga obvladal vsak za vstop v svet informacij, in možnosti za njeno razvijanje. Informacijska pismenost je sposobnost opredeljitve informacijske potrebe, pridobivanja, razumevanja, vrednotenja in uporabe informacij iz različnih virov. Za doseganje vsega naštetega je v kurikulumu izpostavljena raba knjižničnega gradiva in informacijskih virov ter profesionalnega znanja knjižničarjev v izobraževalnem procesu (usposobljeni knjižničarji so pomembni, saj sodelujejo pri pouku obveznih in izbirnih predmetov, v dnevih dejavnosti, obveznih izbirnih vsebinah, interesnih dejavnostih). Naša gimnazija nudi ustrezne pogoje za obogaten pouk in medpredmetno sodelovanje, zato že vrsto let zelo dobro sodelujeva profesorica sociologije in knjižničarka. Najino sodelovanje je že pripeljalo do marsikatero dobre rešitve in uspešno izpeljanih medpredmetnih povezav, zato sva se v tem šolskem letu odločili, da bova najino medpredmetno sodelovanje predstavili v okviru maturitetnega tečaja, pri predmetu sociologija. Dijaki pri sociologiji spoznajo temeljne sociološke ideje, metode in pojme, ki jih lahko s pomočjo knjižničnega informacijskega znanja kritično vrednotijo in primerjajo različne informacijske vire (Gerbec, 2010). Učenje knjižničnih in informacijskih spretnosti je uspešno, če je ustrezno in osmišljeno skozi izobraževalne vsebine. Zaradi tega je uporabo knjižničnih storitev smiselno vključiti v pouk, tako da profesorji, ki so strokovnjaki na svojih področjih in dijakom omogočajo uspešno učenje vsebin svojih predmetov, sodelujejo s knjižničarjem, ki je strokovnjak za organizacijo in pridobivanje informacij. Tovrstno sodelovanje združuje vidike različnih strok, kar je za izobraževanje izjemnega pomena.

Med izvajanjem pouka sva ob razlagi ter opazovanju tečajnikov s kolegico opazili in izvedeli, da se tečajniki ogibajo knjižnic, uporabi njenih storitev, uporabi COBISS-a ter ostalih digitalnih zbirk. Ravno tako sva spoznali, da njihovi maturitetni izdelki niso na nivoju, kot je bilo

Iskanje je pomembno strukturirati ter omejiti na svoje iskalne zahteve (v nasprotnem primeru dobimo preveliko število zadetkov, med katerimi se je težko znajti).

zastavljeno oziroma pričakovano. Po pregledovanju izdelkov in opravljenih pogovorih sva ugotovili, da jim velikokrat težave povzročajo že sama navodila za izdelavo seminarske naloge, ki so zapisana v Predmetnem izpitnem katalogu za sociologijo.

Dijaki maturitetnega tečaja so opredelili sociološke probleme in si naredili načrt reševanja le-teh že v sklopu rednih ur sociologije. Tako so že veliko vedeli o določenem družbenem pojavu, skupaj pa smo s pomočjo oz. kombinacijo različnih informacijskih virov (COBISS+, dLib, DKUM, DiKUL ...) in njihovim primerjanjem uspeli priti še do racionalnejše presoje teh pojavov. Naučili so se analizirati in interpretirati novo pridobljeno znanje, ugotoviti smiselnost in praktično uporabo pridobljenega znanja in ne nazadnje ugotovili, ali znajo s pomočjo različnih informacijskih virov racionalneje presojati družbene probleme. Tako kot je v svojem članku zapisala kolegica Usenik, je portal dLib.si (in ostale podobne zbirke) »knjižnica na spletu, ki je na voljo vsem – kadarkoli, kjerkoli, prek računalnika ali mobilnega telefona. Do nje lahko dostopamo prosto, brez vseh omejitev. V naš dom, na delovno mesto, univerzo ali šolo prinaša pisne kulturne zaklade Slovenije, redkosti, ki jih hranijo v NUK-u in v drugih slovenskih knjižnicah. Hkrati nam omogoča dostop do aktualnih strokovnih člankov in drugih celotnih besedil« (Usenik, 2014, str. 35). Digitalne zbirke podatkov so za dijake¹ maturitetnega tečaja, ki so za svoj izbirni maturitetni predmet izbrali sociologijo, zelo dober pripomoček, saj jim omogočajo takojšnjo uporabo polnih besedil, slik, multimedije in poročil. Velika prednost portala je stalna dostopnost ne glede na kraj in čas.

Učno uro sem začela s predstavitvijo osnovnih informacij o sistemu COBISS+, nato sem predstavila še digitalne zbirke dLib, DKUM, DiKUL. Ko sem jih uvedla v sistem, so se lotili iskanja gradiva za konkretne naslove svojih nalog. Določeni dijaki so imeli zelo specifične teme in je bilo potrebno poglobljeno iskanje (izbirno iskanje z več omejitvami). Na kratko sem jim predstavila tudi sistem dela splošnih knjižnic in

aplikacijo mCobiss. Po letih opažanj vidim, da je uporaba sistema COBISS+ med dijaki, kljub našemu knjižničarskemu trudu in poučevanju, še vedno premajhna (dijaki tega sistema enostavno ne uporabljajo). Hkrati pa sva s sodelavko ugotovili, da sta dve uri medpredmetnega sodelovanja premalo, zato sem vsem prisotnim sporočila, da imajo možnost individualnega dela z menoj v šolski knjižnici še nekaj časa po že izvedeni medpredmetni povezavi.

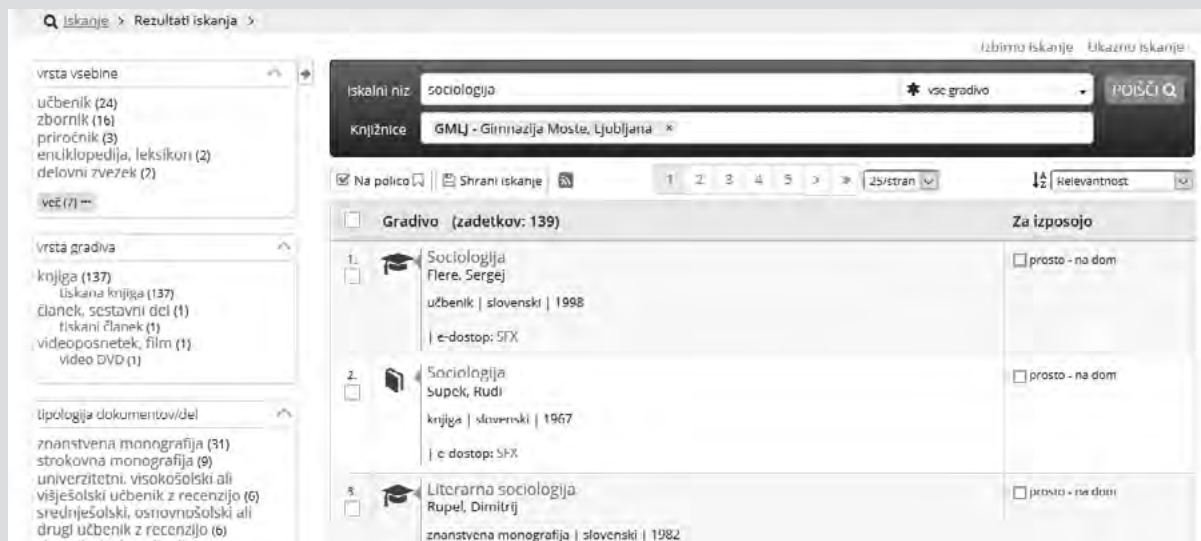
Primer dela z viri – torej kako so se dijaki srečevali z iskanjem – prikazujejo tudi slike zaslona v nadaljevanju. Najprej so si pod vodstvom in napotki ogledali COBISS+: kako in kje dostopajo do katalogov, kako izberejo bazo oziroma knjižnico, kjer bodo iskali gradivo. Najbolj smiselno je bilo, da so iskanje začeli v knjižnici Gimnazije Moste (akronim GMLJ), kar so vpisali v vrstico knjižnice. Najprej so za vajo v iskalni niz napisali ključno besedo oz. pojem sociologija. Nato so spoznavali urejenost zaslona, kako se znajti pri vrstah vsebin, vrstah gradiva ter vseh ostalih elementih ter kaj vse sploh pomeni. Nekateri so bili veščji uporabniki, drugi so sledili, nekaj pa jih je imelo več vprašanj. Skupaj so ugotovili, da je pomembno iskanje strukturirati ter omejiti na svoje iskalne zahteve (v nasprotnem primeru so dobili preveliko število zadetkov, med katerimi se je bilo težko znajti).

V nadaljevanju so se seznanili z iskanjem znotraj portala dLib, kjer so morali poiskati vire za svoje naloge. Učili so se osnovnega in naprednega iskanja. Začeli so s širokimi pojmi in nadpomenkami, a so kmalu ugotovili, da je potrebno iskanje ožiti oz. zastaviti podrobneje, da ne dobijo v pregled preveč zadetkov, ki jih ni možno enostavno in hitro pregledati.

Od dijakov sem dobila tudi povratne informacije, ki mi bodo služile pri nadaljnjem delu in usmerjanju:

- ob samem iskanju so nekateri dijaki v dLibu pogrešali določene iskalne funkcije (npr. iskanje oz. omejevanje rezultatov po jeziku vira), kar so uporabljali pri iskanju gradiva s pomočjo COBISS+,

¹ Nabor tem in naslovov dijaških seminarskih nalog je zelo raznovrsten in razvejan.

Slika 1: Iskanje v osnovnem načinu s pomočjo ključne besede je prikazalo veliko število zapisov.

Slika 2: S pomočjo izbirnega iskanja so iskali natančneje in bolj pregledno.

The screenshot shows the dLib search results for the term 'sociologija'. The search bar at the top contains 'sociologija' and the results are sorted by 'datumu naraščajoče'. The left sidebar shows the number of results (5900) and a list of document types: časopisje in članki (142), e-knjige (75), fotografije (1), knjige (170), raziskovalni programi (3), visokošolska dela (5), and znanstveno časopisje in članki (5504). Below this is a list of journals and articles. The main content area displays two search results. The first result is 'Socialna psihologija in sociologija vsakdanjega življenja' by Mirjana Ule, published in 2004/2008, with a PDF file (191 kB) and a TXT file (61 kB) available. The second result is 'Prostorska sociologija: trajnostni družbenoprostorski razvoj Slovenije v Evropi - TDRSE' by Drago Kos, also published in 2004/2008.

Slika 3: Osnovno iskanje v dLib s pojmom sociologija – dijaki so kmalu ugotovili, da se je treba iskanja lotiti drugače in bolj natančno.

The screenshot shows the dLib advanced search page. The search bar at the top contains 'Iskanje po dLibu...'. Below the search bar, the page is titled 'Napredno (razširjeno) iskanje.' and features a series of input fields and dropdown menus for refining the search. The input fields are labeled 'sociologija', '20*', and a search button. The dropdown menus are labeled 'ključne besede', 'celotno besedilo', 'leto', 'ključne besede', 'avtor', and 'naslov'. Each dropdown menu has a corresponding 'IN' button. The page also includes a search button at the bottom left.

Slika 4: Napredno iskanje v dLib s pomočjo ključne besede in letnice (krajšanje letnice z zvezdico, kar so se naučili že pri iskanju v bazi COBISS+).

- nekaterim je bil bolj uporaben dLib, saj so imeli takoj na voljo polna besedila in je bilo dostopnih več gradiv (ne samo namenski računalniki) kot na COBISS+, kjer so v bistvu iskali zgolj gradivo, če obstaja v knjižnici, in šele nato ugotovili, če je sploh na voljo na policah ali je izposojeno.

SKLEP

V prispevku sem želela predstaviti eno izmed možnih povezovanj knjižničarja in profesorja na gimnaziji ter ob tem osvetliti pomen knjižnice za učenje in posameznikov razvoj. Najino medpredmetno sodelovanje je bilo časovno umeščeno v mesec december, ko imajo dijaki že izbran naslov za svojo seminarsko nalogo, kar je pomenilo, da je vsebina dana in smo se lahko posvetili orodjem za iskanje (COBISS+, dLib in drugo). Medpredmetno povezovanje je izjemnega pomena: poleg rednega dela vsi prisotni vsaj enkrat skupinsko spoznajo knjižničarko, da vedo, kdo ta oseba je in jo tudi lažje poiščejo ter poprosijo za nadaljnjo pomoč. Vsi, ki so za to zainteresirani, lahko namreč pridejo v šolsko

knjižnico vsak dan pred začetkom pouka, kjer z individualnim pristopom rešujemo težave, ki so nastale (od iskanja virov do elementov seminarske naloge, citiranja in navajanja virov).

Opazila sem, da zaradi takšnega načina dela tečajniki šolsko knjižnico tudi pogostejše obiščejo. Kljub temu da je osip dijakov skozi šolsko leto zelo velik, tisti, ki ostanejo, dejansko postanejo redni uporabniki knjižnic, kar se odraža tudi na njihovih pisnih izdelkih. Ti so kvalitetnejši, temeljijo na literaturi, ki so jo dejansko prebrali, in vsebujejo vse elemente dobre seminarske naloge.

Ob tem naj dodam še, da imajo dijaki skozi šolsko leto določene okvirne datume za oddajo etapnih delov naloge. Zaključna naloga mora biti oddana v predpisanem roku, ki ga predpiše RIC. Za opravljeno nalogo dobijo oceno, ki predstavlja največ 20 % celotne ocene na maturi. Naloge sem pred končno oddajo pregledala in ugotavljala, ali so pravilno izbrali vire, ali so znali argumentirati uporabo določenih virov, ali so znali uporabiti informacijsko komunikacijsko tehnologijo ter ali so znali pravilno citirati in navajati uporabljeno gradivo. ●

Viri in literatura

- Gerbec, M. (2010). Pomen knjižničnega informacijskega znanja za razumevanje in pojasnjevanje družbenih pojavov pri sociologiji. *Šolska knjižnica*, 20 (2), str. 115–124.
- Jesih Šterbenc, K. (2016). Timsko delo knjižničarja na dveh delovnih mestih in izgorelost. *Šolska knjižnica*, 25 (1-2), str. 33–39.
- Kurikul. Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija, 2008. Dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/un_gimnazija/k_knjizn_inf_znanje_gimn.pdf.
- Maturitetni tečaj (2018). Dostopno na: <https://gimoste.si>.
- Posodobitev kurikularnega procesa na osnovnih

- šolah in gimnazijah sklop: Posodobitev pouka na osnovnih šolah in gimnazijah (2013). Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-XPYBDC0G/015a67e2-633e-4f2a-aa4c-e23ecb5f340f/PDF>.
- Pravila za izdelavo naloge pri splošni maturi (2014). Dostopno na: [https://www.ric.si/mma/2015%20Naloga/2014090209131052/\[online\]](https://www.ric.si/mma/2015%20Naloga/2014090209131052/[online]).
- Predmetni izpitni katalog za splošno maturo. Sociologija (2012). Dostopno na: [https://www.ric.si/mma/M-SOC-2014%20ISSN/2012092610043336/\[online\]](https://www.ric.si/mma/M-SOC-2014%20ISSN/2012092610043336/[online]).
- Usenik, S. (2014). Knjižnično informacijsko znanje z Digitalno knjižnico Slovenije – dLib.si. *Šolska knjižnica*, 24 (1), str. 35–42.

KATARINA JESIH ŠTERBENC je šolska knjižničarka na Gimnaziji Moste in Gimnaziji Poljane. Naslov: Gimnazija Moste, Zaloška cesta 49, 1000 Ljubljana; Gimnazija Poljane, Strossmayerjeva ulica 1, 1000 Ljubljana E-naslov: katarina.jesih@guest.arnes.si